

Sygn. akt VIII U 2246/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 kwietnia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSR del. Magdalena Kimel
Protokolant:	Justyna Jarzombek

po rozpoznaniu w dniu 6 kwietnia 2018 r. w Gliwicach

sprawy Z. T. (1) (T.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o wysokość emerytury

na skutek odwołania Z. T. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

z dnia 26 października 2016 r. **nr** (...) - (...) - 8/15

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu Z. T. (1) prawo do ustalenia wysokości emerytury zgodnie z art. 110a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poczynając od dnia 1 września 2016r.

(-) SSR del. Magdalena Kimel

Sygn. akt VIII U 2246/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 października 2016 r. organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonemu Z. T. (1) prawa do ponownego przeliczenia podstawy wymiaru emerytury na podstawie art. 110a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, bowiem nowo wyliczony wskaźnik wysokości podstawy wymiaru był niższy niż 250%. Organ rentowy wskazał, że wskaźnik:

- z kolejnych 10 lat kalendarzowych przypadających w ostatnich 20 latach kalendarzowych, poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o ponowne ustalenie wysokości emerytury od przeliczonej podstawy wymiaru – tj.: z okresu od 1996 do 2015 wyniósł 4,40%;

- z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie emerytury wyniósł 244,25%.

W odwołaniu od powyższej decyzji, ubezpieczony wniósł o jej zmianę i orzeczenie co do istoty sprawy, poprzez przyznanie mu prawa do spornego świadczenia. Ubezpieczony kwestionował obliczenia dokonane przez organ rentowy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując swoje dotychczasowe stanowisko w sprawie.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczony Z. T. (1) urodził się (...)

Ubezpieczony w okresie od 20 sierpnia 1960 r. do 31 marca 1973 r. był zatrudniony w KWK (...) w R. jako cieśla pod ziemią. Natomiast od 2 kwietnia 1973 r. do 30 kwietnia 1988 r. był pracownikiem KWK (...) w R., z tym że od 2 kwietnia 1973 r. do 21 czerwca 1979 r. był zatrudniony jako górnik pod ziemią, a od 22 czerwca 1979 r. do 30 kwietnia 1988 r. jako górnik kombajnista pod ziemią. Ponadto w okresie od 16 marca 1992 r. do 15 grudnia 1992 pracował w wymiarze 1/2 etatu jako robotnik powierzchniowy w KWK (...) w R..

Decyzją organu rentowego z dnia 4 lipca 1986 r. przyznano ubezpieczonemu prawo do emerytury górniczej począwszy od 1 lutego 1986 r.. Do ustalenia podstawy wymiaru przyjęto wskaźnik wysokości podstawy wymiaru w wysokości 482,57% ustalony z okresu od maja 1987 r. do kwietnia 1988 r., który został ograniczony do 250% oraz kwotę bazową wynoszącą 717,16 zł.

W dniu 26 września 2016 r. ubezpieczony wniósł o ponowne ustalenie wysokości emerytury na podstawie art. 110 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zaskarżoną decyzją z dnia 26 października 2016 r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do przeliczenia świadczenia w oparciu o art. 110 a ustawy emerytalnej, bowiem nowo ustalony wskaźnik wysokości podstawy wymiaru był niższy niż 250%.

W toku postępowania Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu rent i emerytur Z. T. (2) celem odtworzenia zarobków ubezpieczonego za okres nieudokumentowany przy założeniu, że za okres, za który nie można odtworzyć wynagrodzenia ubezpieczonego z uwagi na brak jakichkolwiek dokumentów dotyczących wysokości wynagrodzenia, przyjęć on powinien minimalne wynagrodzenie z uwzględnieniem deputatu węglowego, wynagrodzenia z Karty Górnika zgodnie z obowiązującymi w danym okresie przepisami branżowymi z pominięciem premii technicznej.

Zgodnie z załącznikiem 3 do protokołu dodatkowego Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników fizycznych i umysłowych zatrudnionych w zakładach pracy Ministerstwa Górnictwa i Energetyki obowiązujący od 1 kwietnia 1957 r., ubezpieczony pracując jako cieśla w KWK (...) w R. (od 20 sierpnia 1960 r. do 31 marca 1973 r.) zaszeregowany był do VI kategorii, co implikuje, że zgodnie z załącznikiem nr 1 do wspomnianego wyżej protokołu dla VI kat. zaszeregowania najniższa stawka wynosiła 118 zł, a najniższa stawka dla III kat. – 80 zł. W związku z brakiem dokumentacji, biegły przyjął, że ubezpieczony do 1969 r. osiągał minimalne wynagrodzenia za pracę, a po tym okresie wynagrodzenie zostało obliczone zgodnie z najniższą z możliwych stawek zaszeregowania, tj. 80 zł.

Zgodnie z pkt. 1 uchwały Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1949 r. w sprawie szczególnych przywilejów dla górników w górnictwie węglowym, ubezpieczonemu przysługiwało wynagrodzenie wyliczane w sposób procentowy, tj.: dla robotników zatrudnionych w przodkach węglowych, kamiennych i przy głębianiu szybów po jednym roku nieprzerwanej pracy na tej samej kopalni czynnej lub w budowie w wysokości 10%, ponad 2 lata – 15%, ponad 5 lat – 20%. Dla robotników zatrudnionych poza przodkami: po jednym roku nieprzerwanej pracy na tej samej kopalni- 5%, od 2 do 5 lat – 10%, ponad 5 lat – 15%. Uchwała ta utraciła moc z dniem 1 lutego 1982 r. na skutek §22 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 r. w sprawie szczegółowych przywilejów dla pracowników górnictwa – Karta Górnika.

W myśl §14 załącznika nr 1 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników fizycznych i umysłowych zatrudnionych w zakładach pracy Ministerstwa Górnictwa i Energetyki obowiązującego do 1 kwietnia 1957 r., gdzie prawo do specjalnego wynagrodzenia z Karty Górnika przysługuje robotnikom dołowym po przepracowaniu 1 kwartału kalendarzowego na dole kopalni.

Natomiast począwszy od 1968 r. obowiązywały również przepisy z protokołu dodatkowego nr 265/PW z dnia 5 grudnia 1968 r., a od 1 lutego 1974 r. przepisy protokołu dodatkowego nr 342/PW z dnia 24 stycznia 1974 r., gdzie wysokość specjalnego wynagrodzenia z Karty Górnika uzależniona była od okresu pracy, kategorii zaszeregowania oraz miejsca pracy. Przepisy z protokołów dodatkowych i uchwały Rady Ministrów obowiązywały wówczas równolegle i stawki wynagrodzeń w protokołach dodatkowych były odzwierciedleniem zmian wprowadzanych uchwałami. Dla pracowników już zatrudnionych, którzy mieli dokonywane naliczenia jako procent płacy zasadniczej, to jeżeli wynagrodzenie specjalne obliczone na podstawie protokołów było korzystniejsze dla pracownika to następowała zmiana naliczenia i naliczane wynagrodzenie odbywało się bazując na protokołach dodatkowych, w przeciwnym wypadku wynagrodzenie to było liczone jako procent płacy zasadniczej (na starych warunkach) uzależniony od ilości lat pracy na tej samej kopalni i miejsca pracy (z Uchwały Rady Ministrów). Ponadto od 1 października 1974 roku weszła w życie Uchwała Rady Ministrów nr 230/74 z dnia 27 września 1974r. w sprawie zmian w zasadach wypłacania specjalnego wynagrodzenia z "Karty Górnika" i dla zatrudnionych pod ziemią wynagrodzenie z "Karty Górnika" zostało uzupełnione poprzez dodanie przy stażu pracy ponad 10-20 lat - 25% płacy zasadniczej, przy stażu ponad 20 lat - 30% płacy zasadniczej. Dodatkowo wprowadzono przepis, że pracownikom fizycznym zatrudnionym pod ziemią w kopalniach węgla kamiennego oraz pracownikom dozoru do sztygara oddziałowego włącznie, którzy efektywnie przepracują wszystkie dni przypadające na dany miesiąc w harmonogramie pracy, specjalne wynagrodzenie z "Karty Górnika" będzie wypłacane w wysokości podwójnej. Wynagrodzenie to było wypłacane od października 1974 roku w okresach miesięcznych. Następnie od 1 stycznia 1975 roku zgodnie z § 25 pkt. 1-8 oraz tabelą nr 2 załącznika nr 1 do Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z dnia 1 stycznia 1975 roku - V kategoria zaszeregowania, okres pracy ponad 10 lat.

Zgodnie z powyższym, do obliczenia hipotetycznego wynagrodzenia ubezpieczonego w okresie zatrudnienia w KWK (...) przyjęto wynagrodzenie zasadnicze, świadczenie z Karty Górnika oraz deputat węglowy. Z uwagi na brak kartotek zarobkowych i innych dokumentów płacowych w aktach osobowych, niemożliwym było ustalenie faktycznie otrzymywanego przez ubezpieczonego wynagrodzenia za lata 1960-1968 oraz 1970-1975, zatem do obliczeń biegły przyjął wynagrodzenie minimalne. W wyliczanych wynagrodzeniach pominął premię techniczną oraz inne dodatki, takie jak: praca w godzinach nadliczbowych, praca w nocy i poza I zmianą, dodatki szkodliwe oraz inne dodatki do których ubezpieczony mógł być uprawniony ale nie ma dokumentów potwierdzając fakt, iż otrzymania.

W związku z powyższym, wynagrodzenie ubezpieczonego w latach 1960-1975 kształtowało się następująco:

1960 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 2 612,90 zł

Karta Górnika: 0zł

Deputat węglowy: 218,75 zł

Razem: 2 831,65 zł

1961 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 7 700 zł

Karta Górnika: 385 zł

Deputat węglowy: 525 zł

Razem: 8 610 zł

1962 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 8 400 zł

Karta Górnika: 560 zł

Deputat węglowy: 525 zł

Razem: 9 485 zł

1963 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 8 850 zł

Karta Górnika: 885 zł

Deputat węglowy: 882,88 zł

Razem: 10 617,88 zł

1964 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 9 000 zł

Karta Górnika: 900 zł

Deputat węglowy: 2 250 zł

Razem: 12 150 zł

1965 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 9 000 zł

Karta Górnika: 1 012,50 zł

Deputat węglowy: 4 000 zł

Razem: 14 012,50 zł

1966 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 9 500 zł

Karta Górnika: 1 425 zł

Deputat węglowy: 4 000 zł

Razem: 14 925 zł

1967 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 10 200 zł

Karta Górnika: 1 530 zł

Deputat węglowy: 4 000 zł

Razem: 15 730 zł

1968 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 10 200 zł

Karta Górnika: 1 530 zł

Deputat węglowy: 4 000 zł

Razem: 15 730 zł

1969 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 28 160 zł

Karta Górnika: 5 632 zł

Deputat węglowy: 4 000 zł

Razem: 37 792 zł

1970 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 24 960 zł

Karta Górnika: 4 992 zł

Deputat węglowy: 4 000 zł

Razem: 33 952 zł

1971 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 26 560 zł

Karta Górnika: 5 312 zł

Deputat węglowy: 4 400 zł

Razem: 36 272 zł

1972 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 24 480 zł

Karta Górnika: 4 896 zł

Deputat węglowy: 4 400 zł

Razem: 33 776 zł

1973 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 29 768 zł

Karta Górnika: 5 953,60 zł

Deputat węglowy: 4 400 zł

Razem: 40 121,60 zł

1974 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 40 428 zł

Karta Górnika: 11 186,40 zł

Deputat węglowy: 4 400 zł

Razem: 56 014,40 zł

1975 rok:

Wynagrodzenie zasadnicze: 41 480 zł

Karta Górnika: 17 690 zł

Deputat węglowy: 4 400 zł

Razem: 63 570 zł

Stosunek wynagrodzenia ubezpieczonego do średniego wynagrodzenia w kraju w całym okresie zatrudnienia kształtuje się następująco:

Rok	Wynagrodzenie (zł)	Średnia krajowa	Stosunek wynagrodzenia ubezpieczonego do średniego krajowej (w %)
1960	2 831,65	18 720,00	15,13
1961	8 610,00	19 500,00	44,15
1962	9 485,00	20 160,00	47,05
1963	(...),88	21 156,00	50,19
1964	12 150,00	21 792,00	55,75
1965	14 012,50	22 404,00	62,54

1966	14 925,00	23 208,00	64,31
1967	15 730,00	24 192,00	65,02
1968	15 730,00	25 272,00	62,24
1969	37 792,00	26 088,00	144,86
1970	33 952,00	26 820,00	126,59
1971	36 272,00	28 296,00	128,19
1972	33 776,00	30 108,00	112,18
1973	40 121,60	33 576,00	119,49
1974	56 014,40	38 220,00	146,56
1975	63 570,00	46 956,00	135,38
1976	152 039,00	51 372,00	295,96
1977	165 910,00	55 152,00	300,82
1978	165 910,00	58 644,00	300,82
1979	169 935,00	63 924,00	289,77
1980	204 346,00	72 480,00	319,67
1981	215 678,00	92 268,00	297,57
1982	308 734,00	139 572,00	334,61
1983	585 278,00	173 700,00	419,34
1984	692 435,00	202 056,00	398,64
1985	800 678,00	240 060,00	396,27

1986	987 281,00	289 140,00	411,26
1987	1 422 601,00	350 208,00	492,01
1988	1 814 424,00	637 080,00	518,10
1992	12 841 900,00	35 220 000,00	36,46

Suma wskaźników z 20 najkorzystniejszych lat z całego okresu zatrudnienia ubezpieczonego, tj. z lat **1969-1988** wynosi 5 507,61 %.

Zgodnie z powyższym wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi **275,38%** (5 507,61 % : 20)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu akta organu rentowego, akta osobowe ubezpieczonego, opinię główną biegłego Z. T. (2) z dnia 23 czerwca 2017 r. (k.24-45) wraz z opinią uzupełniającą z dnia 13 stycznia 2018 r. (k.78-100).

Sąd podzielił opinię uzupełniającą biegłego sądowego Z. T. (2) sporządzoną w dniu 13 stycznia 2018 r., uznając ją za prawidłową. Opinia została porządkowana z uwzględnieniem zarzutów organu rentowego. Słusznie podniósł organ rentowy, że w przypadku niemożności odtworzenia wynagrodzenia w danym okresie, to konieczne jest przyjęcie za ten okres minimalnego wynagrodzenie za pracę. Ponadto skorygowania wymagało obliczone przez biegłego wynagrodzenie z tytułu Karty Górnika, a także błędne zaliczenie przez biegłego do otrzymywanego wynagrodzenia premii technicznej, która była uznaniowa i nie ma pewności, co do tego, że ubezpieczony ją otrzymywał. Ostatecznie biegły sądowy sporządził opinię uwzględniającą minimalne wynagrodzenie za pracę w nieudokumentowanych okresach, wynagrodzenie z Karty Górnika oraz deputat węglowy zgodnie z obowiązującymi w danym okresie przepisami branżowymi.

Organ rentowy nie wniósł zastrzeżeń do opinii uzupełniającej sporządzonej przez biegłego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego Z. T. (1) zasługuje na uwzględnienie. Zaskarżona decyzja jest nieprawidłowa.

W rozpoznawanej sprawie kwestia sporna sprowadza się do ustalenia, czy ubezpieczony spełnia warunki do przeliczenia emerytury górniczej na podstawie art.110a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2017.1383 j.t.).

Zgodnie z powołanym przepisem wysokość emerytury oblicza się ponownie od podstawy wymiaru ustalonej w sposób określony w art.15, z uwzględnieniem art.110 ust.3, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie prawa polskiego przypadającą w całości lub w części po przyznaniu świadczenia:

- z kolejnych 10 lat kalendarzowych przypadających w ostatnich 20 latach kalendarzowych, poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek
- o ponowne ustalenie emerytury od przeliczonej podstawy,
- dowolnie wybranych przez emeryta 20 lat kalendarzowych, w których podlegał ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia o ponowne ustalenie wysokości emerytury, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru przed zastosowaniem ograniczenia, o którym mowa w art.15 ust.5, jest wyższy niż 250%.

Ustalenie wysokości emerytury w sposób wskazany powyżej może nastąpić tylko raz.

Szczegółowe zasady postępowania w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011r.

w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. z 2011r. nr 237, poz. 1412). Rozporządzenie to w § 21 pkt 1 przewiduje, iż środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu oraz uposażenia przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty są zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia.

Powyższy przepis zakłada istnienie optymalnych warunków, tj. wymaga, by zachowała się dokumentacja płacowa pracodawcy. Natomiast w sytuacji, gdy nie zachowała się stosowna dokumentacja płacowa, wysokość zarobków może być ustalona na podstawie dokumentacji zastępczej z akt osobowych pracownika (np. umów o pracę, angaży, wpisów w legitymacji ubezpieczeniowej oraz innych pism dotyczących zatrudnienia, które zawierają informacje o wynagrodzeniu), a także zeznań świadków.

W postępowaniu sądowym nie obowiązują ograniczenia, co do środków dowodowych stwierdzających wysokość zarobków lub dochodów stanowiących podstawę wymiaru emerytury lub renty określone w § 21 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 października 2011r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe. Wysokość zarobków, której pochodną jest podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, jest faktem mającym istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 k.p.c.), który w postępowaniu przed sądem może być udowodniany wszelkimi środkami dowodowymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 1997r., sygn. akt II UKN 186/97, OSNP 1998/11/342, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2006r., sygn. akt I UK 115/06, OSNP 2007/17-18/257). Niemniej jednak zarobki za poszczególne lata muszą być wykazane w sposób niebudzący wątpliwości, w ściśle określonej kwotowo wysokości. Nie jest natomiast możliwe przeliczenie wysokości emerytury w oparciu o hipotetyczne lub uśrednione wysokości zarobków. Zatem – jak już to wskazano wcześniej - kwestia pobieranego wynagrodzenia musi zostać udowodniona w sposób bezwzględny, a tylko dokumentacja stanowi precyzyjny dowód w zakresie wysokości wynagrodzenia w postępowaniu sądowym.

Odnosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, podnieść należy, że biegły sądowy Z. T. (2) ostatecznie odtworzył wynagrodzenie ubezpieczonego za okresy nieudokumentowane w trakcie zatrudnienia w KWK (...), przyjmując, za właściwe minimalne wynagrodzenie za pracę, w okresach, w których nie ma możliwości precyzyjnego odtworzenia osiąganego przez ubezpieczonego wynagrodzenia, z uwzględnieniem wynagrodzenia z Karty Górnika oraz deputatu węglowego. Obliczenia dokonane przez biegłego nie zostały ostatecznie zakwestionowane przez strony postępowania. Z dokonanych obliczeń wynika, że wskaźnik wysokości podstawy wymiaru w najkorzystniejszym dla ubezpieczonego wariantcie, tj. z 20 najkorzystniejszych lat z całego okresu zatrudnienia (lata 1969-1988) wynosi **275,38%**, zatem jest on wyższy od wymaganego przepisami 250 %.

Reasumując, skoro wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy niż 250%, to ubezpieczonemu przysługuje prawo do ponownego przeliczenia pobieranej przez niego emerytury z zastosowaniem art.110a ustawy, to jest z uwzględnieniem podstawy wymiaru wyliczonej na nowo zgodnie z art.15 ustawy.

Mając powyższe na uwadze, Sąd orzekł na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonego prawo do ustalenia wysokości emerytury zgodnie z art. 110 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych od dnia 1 września 2016 r., a więc od pierwszego dnia miesiąca, w którym ubezpieczony złożył wniosek o ponowne ustalenie wysokości emerytury.

(-) SSR del. Magdalena Kimel